

Locuri de muncă
sănătoase prin
**MANAGEMENTUL
SUBSTANȚELOR
PERICULOASE**

Cadru legislativ privind substanțele periculoase la locul de muncă

Puncte esențiale

- În Uniunea Europeană există un cadru legislativ cuprinzător destinat protecției lucrătorilor împotriva riscurilor legate de substanțele periculoase la locul de muncă.
- Cele mai relevante acte legislative la nivelul UE sunt Directiva-cadru privind securitatea și sănătatea în muncă, Directiva privind agenții chimici și Directiva privind agenții cancerigeni sau mutageni. Aceste directive și transpunerile lor în legislația națională vizează reducerea expunerii lucrătorilor la substanțele periculoase la locul de muncă.
- Legislația din alte domenii politice contribuie la reducerea riscurilor provocate de substanțele periculoase la locul de muncă, cum ar fi legislația europeană privind substanțele chimice și amestecurile, precum și legislația europeană și internațională specifică privind deșeurile, depozitarea și transportul.
- Atingerea unui nivel ridicat de punere în aplicare a legislației constituie o provocare-cheie, incluzând respectarea principiului de aplicare preferențială a celor mai eficiente măsuri de prevenție.

Locuri de muncă sănătoase prin managementul substanțelor periculoase

În perioada 2018-2019, Agenția Europeană pentru Securitate și Sănătate în Muncă (EU-OSHA) desfășoară o campanie europeană pentru promovarea prevenirii riscurilor provocate de substanțele periculoase la locul de muncă. Aceasta vizează reducerea prezenței substanțelor periculoase și a expunerii la acestea la locul de muncă prin sensibilizarea cu privire la riscuri și la metodele eficiente de prevenire a acestora.

Problema

Substanțele periculoase reprezintă în continuare o problemă majoră de securitate și sănătate la locul de muncă. Efectele expunerii la substanțele periculoase variază de la probleme de sănătate temporare și moderate, precum iritațiile cutanate, la afecțiuni acute și cronice, precum obstrucția pulmonară, și la boli potențial fatale, precum azbestoza și cancerul.

De asemenea, o serie de substanțe periculoase sunt inflamabile sau explozive, prezentând astfel riscuri suplimentare pentru sănătate. În plus, unele substanțe au efecte toxice acute și fatale, de exemplu, gazele generate de ape menajere sau gazele scurse din sistemele de răcire.

Gama de acte legislative

Evaluarea riscului constituie factorul-cheie pentru gestionarea pericolelor provocate de aceste substanțe. Legislația europeană cuprinzătoare în vigoare vizează controlul și reducerea riscurilor pentru securitate și sănătate la locul de muncă. În ceea ce privește substanțele periculoase, cele mai specifice și ample directive europene sunt Directiva privind agenții chimici (CAD) și Directiva privind agenții cancerigeni sau mutageni (CMD). Cerințele de bază privind securitatea și sănătatea la locul de muncă (SSM) aplicabile unei întreprinderi sunt stabilite în Directiva-cadru privind SSM.

Există o serie de directive specifice în materie de SSM care reglementează, de exemplu, expunerea la azbest la locul de muncă, sau care stabilesc limite de expunere pentru anumite substanțe. Alte directive vizează protecția grupurilor specifice, de exemplu, a lucrătoarelor gravide sau care alăptează, împotriva anumitor substanțe.

Detalii suplimentare privind legislația europeană sunt disponibile pe site-ul EU-OSHA (<https://osha.europa.eu/ro/safety-and-health-legislation/european-directives>) sau pe site-ul EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

Principalele directive în materie de SSM ale UE privind substanțele periculoase

Directiva 98/24/CE (Directiva privind agenții chimici, CAD) din 7 aprilie 1998 privind protecția sănătății și securității lucrătorilor împotriva riscurilor legate de prezența agenților chimici la locul de muncă

Directiva 2004/37/CE (Directiva privind agenții cancerigeni sau mutageni, CMD) din 29 aprilie 2004 privind protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la agenți cancerigeni sau mutageni la locul de muncă

Directiva 89/391/CEE (Directiva-cadru privind SSM) din 12 iunie 1989 privind punerea în aplicare de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă – „Directiva-cadru”

Alte acte legislative în materie de SSM ale UE privind substanțele periculoase

Directiva 92/85/CEE (Directiva privind lucrătoarele gravide sau care alăptează) din 19 octombrie 1992 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și a sănătății la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide, care au născut de curând sau care alăptează

Directiva 2009/148/CE (privind expunerea la azbest la locul de muncă) din 30 noiembrie 2009 privind protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la azbest la locul de muncă

De asemenea, există diverse directive privind valorile-limită orientative și obligatorii de expunere profesională <https://osha.europa.eu/ro/legislation/directives/exposure-to-chemical-agents-and-chemical-safety>

În plus, există o legislație europeană privind substanțele chimice și cerințele de informare asociate care contribuie la securitatea și sănătatea la locul de muncă, inclusiv Regulamentul CLP (privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor). Totodată, Regulamentul REACH (înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice) pune la dispoziție informații cuprinzătoare privind substanțele chimice de pe piața europeană. Mai mult, conform aceluiași regulament, substanțele și amestecurile pot fi utilizate doar în scopurile definite, iar utilizarea unui număr mare de substanțe este restricționată sau complet interzisă.

Informațiile de bază și cerințele principale privind securitatea și sănătatea legate de utilizarea substanțelor chimice trebuie să fie comunicate întreprinderilor prin intermediul fișelor cu date de securitate. Fișele cu date de securitate constituie cele mai importante surse de informare privind substanțele și amestecurile și furnizează angajatorilor informațiile necesare pentru efectuarea evaluărilor riscului, pentru informarea și instruirea lucrătorilor și pentru luarea măsurilor corespunzătoare în vederea reducerii riscurilor.

Regulamente privind utilizarea substanțelor chimice

Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 (Regulamentul REACH) din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH). Regulamentul privind fișele cu date de securitate face parte integrantă din Regulamentul REACH; vezi titlul IV, articolele 31-36

Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 (Regulamentul CLP) din 16 decembrie 2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor. Ghidul și informații cuprinzătoare sunt disponibile de la Agenția Europeană pentru Produse Chimice (ECHA). <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/cl-inventory-database>

Există și alte acte legislative relevante care reglementează substanțele chimice, de exemplu, directivele privind deșeurile, deșeurile de echipamente electrice și electronice, depozitarea și transportul substanțelor periculoase și prevenirea accidentelor majore, precum și numeroase acte legislative privind mediul înconjurător și anumite produse, de exemplu, Directiva privind bateriile (2006/66/CE).

Ce măsuri trebuie luate conform legislației în materie de SSM?

Elemente de bază

Directiva-cadru definește condițiile prealabile organizaționale de bază în materie de SSM în cadrul companiilor. Acestea includ delegarea persoanelor responsabile de către conducere/proprietar; desemnarea delegaților sau a reprezentanților pentru securitate și sănătate la locul de muncă, inclusiv educarea și instruirea acestora în domeniul SSM; stabilirea proceselor participative și consultative legale privind SSM, inclusiv a comitetelor, dacă este necesar; instruirea și formarea lucrătorilor; și efectuarea de evaluări ale riscului obligatorii. Condițiile prealabile tehnice elementare privind SSM sunt reglementate într-o directivă privind cerințele minime legate de securitatea și sănătatea la locul de muncă, de exemplu, securitatea clădirilor, securitatea la incendii, spațiile de lucru, temperatura și sistemele de ventilație (Directiva 1989/654/CEE din 30 noiembrie 1989 privind cerințele minime de securitate și sănătate la locul de muncă).

Punctul de plecare și factorul-cheie pentru reducerea și prevenirea riscurilor le constituie evaluarea riscurilor. Fiecare companie din Europa trebuie să efectueze evaluări ale riscului în conformitate cu Directiva-cadru.

Evaluarea riscului reprezintă pasul principal și esențial pentru prevenirea riscurilor

Astfel cum prevede în mod clar legislația atât la nivelul UE, cât și la nivelul statelor membre, evaluarea riscurilor la locul de muncă reprezintă o condiție prealabilă esențială pentru prevenirea cu succes a acestora. Pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) în special, este util ca procesul de evaluare a riscurilor să fie defalcat pe etape, ceea ce îl face mai ușor de gestionat. O evaluare a riscurilor în cazul substanțelor periculoase trebuie să includă următorii șapte pași:

1. Trebuie să se elaboreze un inventar al substanțelor periculoase la locul de muncă și al substanțelor generate de procesele de lucru, și anume, procesele de ardere, evacuarea de motorină în depozite, pulberile rezultate din forare sau polizare (roci, pietre, lemn, metale etc.), fumurile rezultate din procesele de sudură sau lipire, produșii de degenerare rezultați din reciclare și din industria deșeurilor etc.
2. Trebuie să se colecteze informații privind pericolele specifice, de exemplu, legate de produsele chimice din fișele cu date de securitate și de substanțele generate de procese (https://oshwiki.eu/wiki/Process-generated_contaminants).
3. Expunerea la substanțele periculoase identificate trebuie evaluată prin analiza tipului, a intensității, a duratei, a frecvenței și a incidenței expunerii la lucrători.
4. Trebuie elaborat un plan de acțiune care să indice pașii care trebuie urmați, în ordinea priorității, în vederea reducerii riscurilor pentru lucrători. Acesta trebuie să specifice persoana, modul și termenul-limită până la care trebuie urmat fiecare pas. Posibilitatea de eliminare sau de înlocuire trebuie luată în considerare mai întâi.
5. Evaluarea riscului trebuie să ia în considerare, de asemenea, orice lucrători care sunt în mod deosebit expuși riscurilor. Trebuie să se indice măsurile necesare pentru protecția acestora și orice necesități de instruire sau informare suplimentare. În plus, lucrătorii pot fi expuși atunci când desfășoară lucrări de mentenanță sau de reparații sau în mod accidental, de exemplu, la produși intermediari proveniți din procese de producție chimică, de regulă, închise.
6. Evaluarea riscurilor trebuie să fie revizuită și actualizată periodic.
7. Impactul și îmbunătățirea măsurilor preventive trebuie evaluate și revizuite, dacă este necesar.

Instrumente online interactive gratuite pentru facilitarea evaluării riscului:

Instrumentul online Locuri de muncă sănătoase prin managementul substanțelor periculoase: Instrumentul interactiv și intuitiv pus la dispoziție de EU-OSHA, conceput pentru a oferi asistență privind gestionarea substanțelor periculoase la locul de muncă <https://eguides.osha.europa.eu/dangerous-substances>

OiRA: EU-OSHA pune la dispoziție un instrument pentru evaluarea online a riscului pentru diferite sectoare și meserii; acoperă mai multe domenii, inclusiv riscurile provocate de substanțele periculoase (în diferite limbi) <https://oiraproject.eu/ro/oira-tools>

COSHH Essentials: pus la dispoziție de Consiliul executiv britanic pentru sănătate și securitate (HSE) (în limba engleză) <http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/coshh-tool.htm>

EMKG: pus la dispoziție de Institutul Național German pentru Securitate și Sănătate (BauA) (în limbile engleză și germană) http://www.baua.de/en/Topics-from-A-to-Z/Hazardous-Substances/EMKG/EMKG_content.html

KemiGuiden: pus la dispoziție de Prevent Sweden (în limba suedeză) www.kemiguident.se; www.kemiguident.dk

Seirich: pus la dispoziție de Institutul Național Francez pentru Securitate și Sănătate (INRS) (în limba franceză) <http://www.inrs.fr/publications/outils/seirich.html>

Stoffenmanager: pus la dispoziție de un consorțiu neerlandez; versiunea de bază este disponibilă gratuit (în șase limbi) <https://stoffenmanager.nl>

Măsuri de luat după identificarea pericolelor și evaluarea riscului

Legislația europeană privind securitatea și sănătatea în muncă prevede o „ierarhie” de măsuri pentru prevenirea sau reducerea expunerii lucrătorilor la substanțele periculoase (articolul 6 din Directiva privind agenții chimici). Această „ordine a priorității” – așa cum este denumită în Directivă – este cunoscută și sub denumirea de principiu STOP:

S = Substituție (acoperă, de asemenea, eliminarea completă a substanței periculoase)

T = măsuri Tehnologice

O = măsuri Organizatorice

P = măsuri de protecție Personală

Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune a publicat un ghid în acest sens: „Minimizarea riscului chimic la adresa sănătății și securității lucrătorilor prin substituție”⁽¹⁾.

În cazul în care o substanță sau un proces nu poate fi eliminat(ă) sau substituit(ă), expunerea poate fi prevenită sau redusă prin măsuri tehnice sau organizatorice, precum:

- închiderea sau încapsularea operațiunii/procesului pentru evitarea emisiilor, de exemplu, de la băile de curățare deschise;
- soluții tehnice care reduc concentrația în zona de expunere, de exemplu, scufundarea în locul pulverizării sau o ventilație mai bună;
- măsuri organizatorice, precum reducerea numărului de lucrători expuși printr-o mai bună separare a locurilor de muncă sau reducerea duratei și a intensității expunerii.

În unele state membre, pentru operațiunile standard de lucru precum spăcluirea, pomparea, forarea, polizarea sau sudarea, sunt disponibile informații practice privind tehnici de control testate (indicații directe sau fișe de orientare pentru control)⁽²⁾.

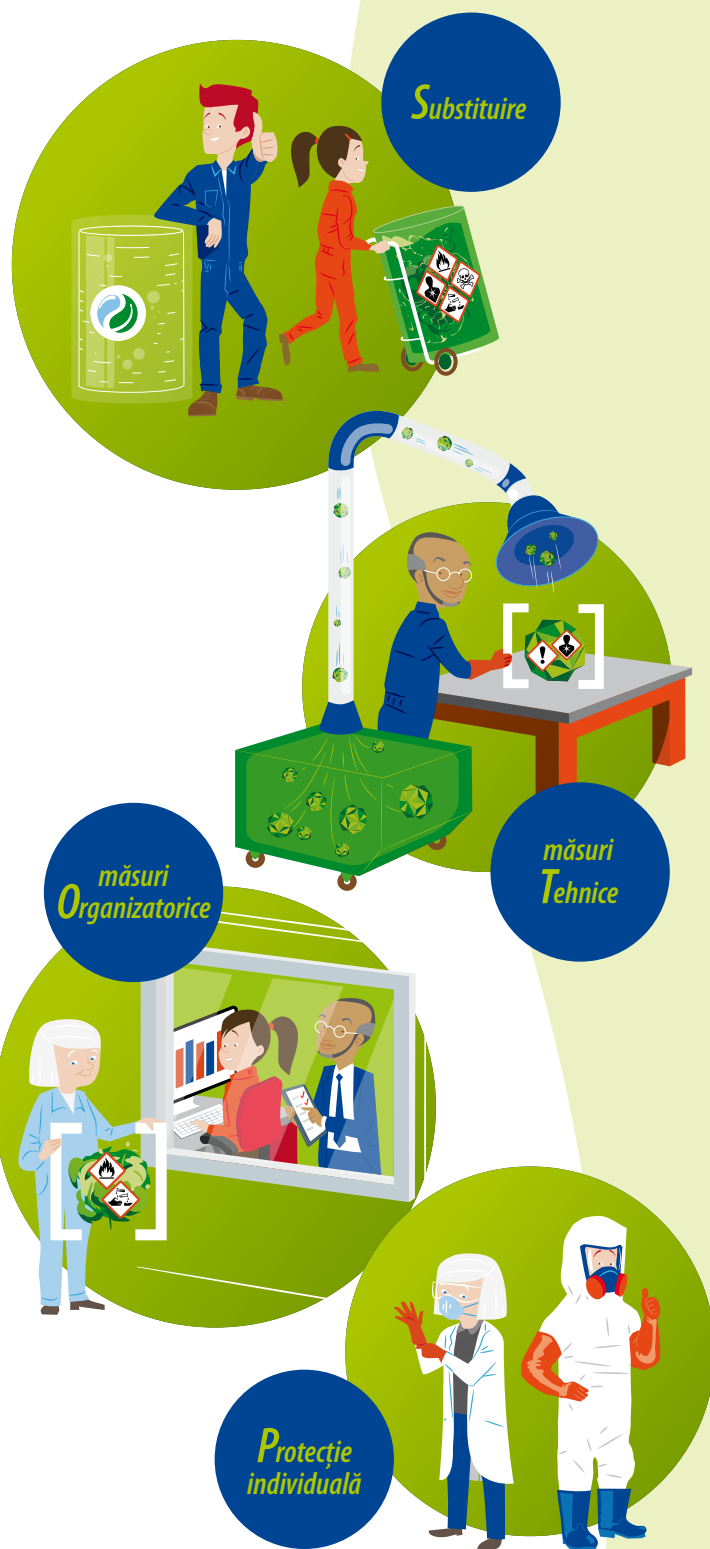
În cazul în care aceste măsuri nu pot fi aplicate, opțiunea finală constă în utilizarea echipamentului individual de protecție (EIP) corespunzător. EIP trebuie să fie proiectat astfel încât să protejeze lucrătorul împotriva expunerii, asigurând un „nivel optim de protecție”. EIP trebuie să fie ergonomic și bine întreținut. Pentru EIP există un regulament UE specific [Regulamentul (UE) 2016/425 din 9 martie 2016 privind echipamentele individuale de protecție și de abrogare a Directivei 89/686/CEE].

Statele membre și legislația națională

Atunci când UE publică directive, statele membre au dreptul să includă dispoziții suplimentare mai detaliate sau mai stricte pentru protecția lucrătorilor, precum restricții privind utilizarea anumitor procese de lucru, deoarece directivele europene corespunzătoare prevăd deseori doar cerințe minime sau dispoziții generale.

În consecință, multe dispoziții detaliate privind gestionarea substanțelor periculoase în materie de SSM sunt stabilite în regulamentele naționale. Prin urmare, se recomandă **să se solicite clarificări privind cerințele legislației naționale specifice în raport cu utilizarea și gestionarea substanțelor periculoase la locul de muncă.**

Principiul STOP o ierarhie a măsurilor de prevenție:

Informații suplimentare

Informații suplimentare privind substanțele periculoase sunt disponibile pe site-ul agenției, la adresa: <https://osha.europa.eu/ro/themes/dangerous-substances>

⁽¹⁾ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c94c5caf-fca6-498e-8dff-f75c6e20147f>

⁽²⁾ Consultați HSE UK pentru fișe de recomandări directe: <http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials>